

היום נלמד בעזרת ה':

חולין דף לט

אתמר השוחט את הבהמה: על מנת לזרוק את דמה לע"ז, או על מנת להקטיר את חלבה לע"ז. לדעת רבי יוחנן הבהמה אסורה בהנאה. כי הדין בקרבנות 'מחשבין מעבודה לעבודה' כלומר השוחט קרבן על מנת לזרוק את הדם שלא בזמנו, הקרבן 'פיגול', למרות שהוא עסק בעבודה אחת (שחיטה) וחשב על עבודה אחרת (זריקה).

ומקרבנות קודש של 'פנים', לומדים לקרבנות חול של ע"ז (מחוץ לעבודת בית המקדש). ולכן החושב בעבודה אחת (בשחיטה) על עבודה אחרת (זריקת הדם לע"ז) הבהמה נאסרת בהנאה.

לדעת רשב"ל הבהמה מותרת בהנאה. כי רק בקרבנות פנים אמרה התורה שמחשבים מעבודה לעבודה, אך לא בחוץ.

ואזדו לטעמייהו: רבי יוחנן וריש לקיש הולכים בזה לשיטתם, שנחלקו לגבי קרבן חטאת (כי כל הקרבנות שנשחטו שלא לשמן כשרים חוץ מחטאת). ואם שחט את החטאת במחשבה שהשחיטה תהיה לשמה (לשם חטאת) אבל חשב בשחיטה לזרוק את הדם שלא לשמה (לשם קרבן אחר). לדעת רבי יוחנן פסולה כי מחשבין מעבודה לעבודה (מחשבה בשעת עבודה אחת על עבודה אחרת שלא לשמה פוסלת), ולומדים זאת ממחשבת פיגול שכל עניינה הוא מחשבה מעבודה לעבודה, דהיינו מחשבה בשעת השחיטה על זריקת הדם שלא לשמה. לדעת רשב"ל כשרה כי אין מחשבין מעבודה לעבודה, כי לא לומדים ממחשבת פיגול.

וצריכא: ויש צורך להשמיע לנו את המחלוקת שלהם גם בשחיטה במחשבה לזרוק לע"ז, וגם בשחיטת קרבן במחשבה לזרוק שלא לשמה.

אם היינו שומעים רק את המחלוקת הראשונה לגבי ע"ז, היינו חושבים שדוקא שם סובר ריש לקיש שאין מחשבין מעבודה לעבודה, משום שחוץ מפנים לא ילפינן (=

שחיטה לע"ז משחיטה לקרבן). אבל לגבי שחיטת קרבן כן לומדים פנים מפנים (= שאר קרבנות מפיגול) והוא מודה לרבי יוחנן שהקרבן פסול. קמ"ל שגם בזה הוא חולק. ואם היינו שומעים רק את המחלוקת השניה לגבי קרבן, היינו חושבים שדוקא שם סובר רבי יוחנן שהקרבן פסול, אבל לגבי ע"ז הוא מודה לריש לקיש שהקרבן כשר כי לא לומדים חוץ מפנים, קמ"ל שגם בזה הוא חולק.

מתיב רב ששת: ממשנתנו. ר' יוסי אומר ק"ו שמחשבת בעל הבהמה לע"ז לא יכולה לפסול את השחיטה ששחט אדם אחר. 'ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין, אין הכל הולך אלא אחר העובד. מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין, אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט'?

מה כוונת רבי יוסי 'אין מחשבה פוסלת בחולין'? אם תאמר שמחשבה לע"ז אינה פוסלת כלל, אם כן שחיטה לע"ז שאוסרת את הבהמה איך היא תיתכן? אלא פשיטא שכוונת רבי יוסי לומר מחשבה מעבודה לעבודה (כששחט חשב לזרוק לע"ז). וכך ביאור דבריו - ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה (= כגון בחטאת, שחשב בשעת השחיטה לזרוק את הדם שלא לשמו) אין הכל הולך אלא אחר העובד (= אחר השוחט, והבעלים לא יכול לחשוב מחשבה שתפסול את הקרבן). אם כן במקום שאין מחשבה פוסלת בחולין מעבודה לעבודה אלא באותה עבודה (= בע"ז, כגון בשחיטה, שרק מחשבה רק על השחיטה עצמה לע"ז פוסלת ולא מחשבה על עבודה אחרת לע"ז), אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט (= ומחשבת הבעלים לע"ז אינה פוסלת)?

'פנים' קשיא לר"ש בן לקיש, 'חוץ' קשיא לרבי יוחנן: מדברי הברייתא יש קושיא גם לריש לקיש וגם לרבי יוחנן. רבי יוסי אמר שבמוקדשין מחשבין מעבודה לעבודה, ואילו ריש לקיש אמר שגם במוקדשין לא מחשבים מעבודה לעבודה (חוץ מפיגול)! ורבי יוסי אמר שבע"ז רק מחשבה באותה עבודה פוסלת, ואילו רבי יוחנן אמר שגם מעבודה לעבודה פוסלת!

בשלמא 'פנים' לר"ש בן לקיש לא קשיא: את הקושיא על ריש לקיש אפשר ליישב. מה שאמר ריש לקיש שמחשבה מעבודה לעבודה בקודשים אינה פוסלת, את זה הוא אמר לפני שהוא שמע מרבי יוחנן שהיא כן פוסלת. כי רבי יוחנן היה

הרב של ריש לקיש. ואחרי שהוא שמע את דברי רבו הוא חזר בו. אבל על רבי יוחנן נשאר קשה!

הוא מוטיב לה והוא מפרק לה: רב ששת שהקשה את הקושיא, גם תירץ אותה. מה שאמר רבי יוסי ש'אין מחשבה פסולת בחולין' אין הכוונה מחשבה מעבודה לעבודה, כי באמת מחשבה מעבודה לעבודה כן פוסלת בע"ז. אלא הכוונה לארבע עבודות.

וכך פירוש דבריו - ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין בארבע עבודות (שחיטה, קבלה, הולכה, זריקה) שאם חשב באחת מהן מחשבת פיגול (לאכול את הקרבן חוץ לזמנו), אין הכל הולך אלא אחר העובד ולא אחר הבעלים. אם כן במקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות, כי רק בשחיטה וזריקה המחשבה לע"ז פוסלת את הקרבן, אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט?!

תניא כוותיה דרבי יוחנן. השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים הרי אלו זבחי מתים.

הבריייתא ממשיכה: **שחטה ואח"כ חישב עליה וכו':** אבל אם שחט אותה בסתם ואחר כך חשב לזרוק את הדם או להקטיר את החלב לע"ז, זה היה מעשה בקיסרי, ולא פסקו בזה לא לאיסור ולא להיתר. עד כאן הבריייתא, והגמרא מבארת.

אמר רב חסדא - לא אמרו בה איסור משום כבודן דרבנן, לא היתר משום כבודן דרבי אליעזר: אמנם את השחיטה הוא שחט בסתם, אבל אחרי השחיטה מתברר שהוא מומר לע"ז, כי הוא זורק ומקטיר לע"ז, ודינו כגוי. אמנם בשעת השחיטה הוא שחט בסתם. ואם כן אנחנו נכנסים לשאלה האם שחיטת גוי בסתם היא לע"ז או לא, שנחלקו בזה רבנן ורבי אליעזר במשנתנו. ולכן לא רצו להכריע לא להיתר ולא לאיסור.

דחיייה: **ממאי? דלמא עד כאן וכו':** אולי כל מה שרבנן אמרו שסתם מחשבת גוי אינה לע"ז, זה דוקא במקרה שלא שמענו אחרי השחיטה שהוא חושב על ע"ז. אבל כאן ששמענו שהוא חושב על ע"ז, אם כן הוכיח סופו על תחילתו וגם השחיטה שלו תהיה פסולה.

וכן אולי כל מה שאמר רבי אליעזר שסתם מחשבת גוי לע"ז, זה דוקא בגוי. אבל ביהודי, אפילו אם שומעים אותו אומר אחר כך שרוצה לזרוק לע"ז, לא אומרים הוכיח סופו על תחילתו (כי רק אחר כך הוא המיר דתו) ושחיטתו כשרה.

אלא אמר רב שיזבי - לא אמרו בה היתר משום כבודו דרשב"ג: הם לא אמרו בה היתר בגלל דעת רשב"ג הסובר שכן אומרים הוכיח סופו על תחילתו. (ולהלן יתבאר גם דעת רבנן שמשום כבודם לא אמרו בה איסור).

הי רשב"ג? היכן אמר זאת רשב"ג?

אילימא רשב"ג דגיטין, דתנן הבריא שאמר וכו': אדם בריא שאמר 'כתבו גט לאשתי' לא נותנים לה את הגט. לפי שהוא לא אמר ש'יתנו' לה את הגט, אלא רק שיכתבו לה אותו, ואם כן הוא רק רצה לצחוק עליה.

אמר רשב"ג: אם האישה הפיל את עצמו בכוונה מהגג הרי זה גט, לפי שסופו הוכיח שדעתו היתה שיתנו לה גט, והרי הוא כחולה מסוכן או כיוצא לים שטרוד מחמת שמפחד ומשום כך לא אמר 'תנו' אך באמת כוונתו שיתנו. אבל אם הרוח דחפה אותו אינו גט, לפי שהוא כבריא, וכיון שלא אמר 'תנו' הוא התכוון לצחוק עליה.

והוינן בה: והתקשינו שם במסכת גיטין, וכי המשנה מביאה מעשה לסתור את דבריה? דהיינו ברישא נאמר שהבריא שאמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום, ואח"כ המשנה מביאה מעשה הסותר זאת, כי היא מחלקת בין אם נפל מעצמו או שדחפתו הרוח.

ותירצנו: חיסורא מיחסרא והכי קתני: כך צריך לגרוס במשנה - הבריא שאמר כתבו גט לאשתי, רצה לשחק בה (= ולא נותנים לה). אבל אם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט, וכן היה מעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג וכו', ואמר על כך רשב"ג שתלוי איך הוא נפל וכו'.

מוכח שרשב"ג סובר שאומרים הוכיח סופו על תחילתו, והוא הדין לעניננו.

דחייה: ודלמא שאני התם דקאמר כתבו? אולי דוקא שם סובר רשב"ג שהוכיח סופו על תחילתו, כי בתחילה יש קצת הוכחה שהוא רוצה לתת גט כי הוא אומר שיכתבו לה גט, אמנם אין זה מספיק, ולכן הסוף (שהפיל את עצמו) מוכיח על

ההתחלה. אבל כאן שבתחילה אין אפילו קתץ הוכחה לשם מה הוא שוחט, לא אומרים הוכיח סופו על תחילתו.

אלא אמר רבינא - משום כבודו דרשב"ג דהכא: כדלהלן.

דתינא. הכותב נכסיו לאחר והיו בהן עבדים, ואמר הלה אי אפשי בהן. אם היה רבן שני כהן, הרי אלו אוכלין בתרומה. רבן שמעון בן גמליאל אומר כיון שאמר הלה אי אפשי בהן כבר זכו בהן יורשין: הכותב שטר מתנה שהוא נותן את כל נכסיו לפלוני, ובתוך הנכסים יש לו גם עבדים. והפלוני אמר איני מעונין לקבל את העבדים במתנה (כי הוא לא רוצה להתחייב לפרנס את העבדים). לדעת ת"ק (רבנן) הוא זכה בעבדים. ולכן אם המקבל (- האדון השני) הוא כהן, העבדים מותרים לאכול בתרומה כדין עבדים של כהן. לדעת רשב"ג ברגע שהוא אמר שהוא לא מעונין לזכות בעבדים, העבדים חוזרים בחזרה לנותן או ליורשיו (אם הוא מת).

והוינן בה, ות"ק אפילו עומד וצווח? ושאלנו על הברייתא הזו - לדעת ת"ק וכי כאשר אדם צווח שהוא לא רוצה לקבל את המתנה הוא מקבל אותה בעל כרחו? **ואמר רבא ואיתימא רבי יוחנן:** ורבא (ויש אומרים רבי יוחנן) תירץ כדלהלן. אכן במקרה שהמקבל צווח מהתחלה עוד קודם שקיבל את השטר לידי, שהוא לא מעונין במתנה, לכו"ע הוא לא זוכה בה.

ואם הוא שתק בהתחלה ולאחר שקיבל את השטר לידי הוא צווח שהוא לא רוצה, לכו"ע הוא קנה אותה ועכשיו הוא מתחרט, אך הוא כבר לא יכול.

והמחלוקת היא כשהנותן מזכה לו את השטר על ידי אדם אחר ומהקבל רואה ושותק, וכשהשטר מגיע לידי הוא צווח. לדעת ת"ק השתיקה שלו מוכיחה שהוא היה מעונין בתחילה במתנה והוא זכה בה, אלא שלאחר מכן הוא מתחרט וצווח, אך זה כבר לא מועיל. לדעת רשב"ג הצעקה בסוף מוכיחה שמתחילה הוא לא היה מעונין במתנה, אלא שהוא לא רצה לצעוק בהתחלה, כי כל עוד השטר לא הגיע לידי אין טעם לצווח (ואין זה מכובד לצעוק). וכאשר הגיע השטר לידי הוא מיד צעק שהוא לא מעונין במתנה. עד כאן הברייתא.

נמצא שנחלקו ת"ק ורשב"ג האם אומרים הוכיח סופו על תחילתו. ולכן לא רצו להכריע בדבר משום כבודם.

אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי: שמחשבת הבעלים לע"ז אינה פוסלת שחיטה של אדם אחר.

הנהו טייעי: מעשה בישמעאלים שבאו למקום הנקרא 'ציקוניא'. הם נתנו אילים לשוחטים יהודים ואמרו להם הדם והחלב יהיו בשבילנו לע"ז, והעור והבשר יהיו בשבילכם. שלח רב טובי בר רב מתנה לפני רב יוסף לשאול מה הדין במקרה הזה? שלח לו רב יוסף תשובה שהלכה כרבי יוסי ולכן הם לא יכולים לפסול את השחיטה.

אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי: לדעת רבי אליעזר שמחשבת הבעלים פוסלת את שחיטת היהודי, מה הדין אם גוי נותן זוז לשוחט יהודי ואומר לו כשתשחוט את הבהמה תן לי בשר בשווי זוז. (האם רבי אליעזר דיבר רק במקרה שהגוי והיהודי שותפים בבהמה וכן כשהגוי נותן את כל הבהמה ליהודי חוץ מהכבד, אבל כאן הוא רוצה לקנות בשר בזוז מבהמה השייכת כולה ליהודי. או שאין חילוק).

אמר ליה: בודקים, אם הגוי הוא אדם אלים שהיהודי לא יכול להתחמק ממנו ולהחזיר לו את הזוז, אם כן הגוי קנה חלק גמור בבהמה של היהודי וממילא הוא פוסל אותה במחשבת ע"ז שלו. אבל אם הוא לא אדם אלים, הוא לא פוסל את הבהמה, בגלל שהיהודי יכול להגיד לו 'או שתיקח את הזוז בחזרה או שתדפוק את הראש בקיר... (ר'שיך והר' = זה הראש שלך וזה ההר תכה זה על זה..). ומכיון שהוא לא מחוייב לגוי הוא לא שוחט על דעתו של הגוי והבהמה מותרת.